

Action research application in the higher education system (a case study of Imam Sadiq University's student government project)

Ali Asghar Sadabadi¹, Fahimeh Azmoudeh², Kiaresh Fartash³

1. Assistant Professor, Institute for Science and Technology Studies, Shahid Beheshti University, Tehran, A_Sadabadi@sbu.ac.ir.

2. PhD in Political Science, Shahid Beheshti University, Tehran, F_Azmoudeh@sbu.ac.ir.

3. Assistant Professor, Institute for Science and Technology Studies, Shahid Beheshti University, Tehran, K_Fartash@sbu.ac.ir

10.22080/eps.2023.22644.2077

Date Received:
2021-11-14

Date Accepted:
2023-02-23

Keywords:
Higher education,
university, student
government,
entrepreneurship,
creativity, human
resources training

Abstract:

The institution of the university in a community is the driving force behind the students' behavioral ethics and the spread of elitism and sophistication among them. The university can prove its work by nurturing a skilled and capable force. Of course, with the review of the process of higher education this is not very satisfactory. Therefore, in order to optimize the performance of higher education in the process of scientific / cultural development and nurture the creative and creative value of the Center for Innovation and Social Entrepreneurship of Imam Sadegh University, to support this important goal is to support efforts to identify problems and provide innovative solutions. Entrepreneurial and problem solving, it strived to provide the best conditions, facilities and opportunities for the transfer of global knowledge to our country's youth to protect the elites and ideas of Iranian youth. Therefore, with the establishment of a student government based on an educational model (work and experience) designed to empower participants in this project, utilizing the capacity of the university institution and devoid of the usual political categories. The steps of this plan are outlined in this article, using the action research method.

* **Corresponding Author:** Ali Asghar Sadabadi

Address: Shahid Beheshti University, Shahid Shahriari Square, Evin, Tehran, Iran.

Email: A_Sadabadi@sbu.ac.ir

کاربرد اقدام پژوهی در نظام آموزش عالی (مطالعه موردی طرح دولت دانشجویی دانشگاه امام صادق (ع))

علی اصغر سعدآبادی، فهیمه آزموده، کیارش فرتاش

A_Sadabadi@sbu.ac.ir
Azmoudeh@sbu.ac.ir
K_Fartash@sbu.ac.ir

۱. استادیار پژوهشکده مطالعات بنیادین علم و فناوری، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران
۲. دکتری علوم سیاسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران
۳. استادیار پژوهشکده مطالعات بنیادین علم و فناوری، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

doi 10.22080/eps.2023.22644.2077

چکیده:

هدف: اصلی نگارندگان در این مقاله بررسی چگونگی پرورش نیروی خبره و توانمند در نظام آموزش عالی در راستای حل مسائل و معضلات کشور و یافتن راهکارهایی در این رابطه است. به منظور بهینه‌سازی عملکرد دانشگاه‌ها در روند توسعه علمی/ فرهنگی و پرورش افرادی خلاق و ارزش آفرین، مرکز نوآوری و کارآفرینی اجتماعی دانشگاه امام صادق علیه السلام، برای تحقق این هدف مهم یعنی حمایت از شناخت مشکلات و ارائه راهکارهای نوآورانه و کارآفرینانه برای حل مسائل کشور، تلاش کرده است تا بهترین شرایط، امکانات و زمینه انتقال دانش جهانی را برای دانشجویان در جهت صیانت از نخبگان و ایده‌های آنان فراهم سازد و با برپایی «دولت دانشجویی»، مدل آموزشی (کار و تجربه) طراحی کند تا با استفاده از ظرفیت‌های نهاد دانشگاه و فارغ از دست‌بندی‌های معمول سیاسی، نظام آموزش عالی در حل مسائل و معضلات موجود در جامعه مشارکت کرده و تربیت نیروی انسانی کارآمد و خبره را بر عهده بگیرد.

روش‌شناسی: از این رو در این مقاله روش اقدام پژوهی مشارکتی، برای بیان گام‌های اصلی این طرح انتخاب شده است. یافته‌ها: بر این اساس مهم‌ترین یافته‌های کلیدی این مقاله، این است که شکل‌گیری دولت دانشجویی منجر به ارتقای توانمندی‌های شغلی و حرفه‌ای دانشجویان و دانش‌آموختگان می‌شود.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها: از طریق همکاری با دستگاه‌های اجرایی، تقویت بنیه انسانی و مادی دانشگاه‌ها بر محور جنبه‌های عملی، برگزاری دوره‌های شبیه‌سازی شده مدیریتی و اجرایی، آماده‌سازی در روند اجرایی و مدیریتی شکل می‌گیرد.

نوآوری و اصالت: مهم‌ترین نوآوری این مقاله ارائه راهکارهای توانمندسازی نیروهای جوان برای ورود آنان به حوزه‌های تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری کلان کشور است.

تاریخ دریافت:

۱۴۰۰-۰۸-۲۳

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۱-۱۲-۰۴

کلیدواژه‌ها:

آموزش عالی، دانشگاه، دولت دانشجویی، کارآفرینی، خلاقیت، تربیت نیروی انسانی.

ایمیل: A_Sadabadi@sbu.ac.i

نویسنده مسئول: علی اصغر سعد آبادی

آدرس: تهران، اوین، میدان شهید شهریار، دانشگاه شهید بهشتی.

Extended abstract

(Abstract) The institution of the university in a community is the driving force behind the students' behavioral ethics and the spread of elitism and sophistication among them. The university can prove its work by nurturing a skilled and capable force. Of course, with the review of the process of higher education this is not very satisfactory. Therefore, in order to optimize the performance of higher education in the process of scientific / cultural development and nurture the creative and creative value of the Center for Innovation and Social Entrepreneurship of Imam Sadegh University, to support this important goal is to support efforts to identify problems and provide innovative solutions. Entrepreneurial and problem solving, it strived to provide the best conditions, facilities and opportunities for the transfer of global knowledge to our country's youth to protect the elites and ideas of Iranian youth. Therefore, with the establishment of a student government based on an educational model (work and experience) designed to empower participants in this project, utilizing the capacity of the university institution and devoid of the usual political categories. The steps of this plan are outlined in this article, using the action research method.

(Introduction) The institution of the university in a community is the driving force behind the students' behavioral ethics and the spread of elitism and sophistication among them. The university can prove its work by nurturing a skilled and capable force. Of course, with the review of the process of higher education this is not very satisfactory.

(Methods) Action Research is a philosophy and methodology of research generally applied in the social sciences. It seeks transformative change through the simultaneous process of taking action and doing research, which are linked together by critical reflection.

(Results) Entrepreneurial and problem solving, We strived to provide the best conditions, facilities and opportunities for the transfer of global knowledge to our country's youth to protect the elites and ideas of Iranian youth.

(Conclusion) At result, with the establishment of a student government based on an educational model (work and experience) designed to empower participants in this project, utilizing the capacity of the university institution and devoid of the usual political categories.

(Funding) There is no funding support.

(Authors' contribution) All authors discussed the results and contributed to the final manuscript.

(Conflict of interest) Authors declared no conflict of interest.

(Acknowledgments) we would like to thank who people for helping with this research project

مقدمه

اگرچه چالش‌هایی که امروزه کشورمان در حوزه‌های اقتصاد، محیط‌زیست و معضلات اجتماعی با آن‌ها روبروست از چنان دامنه و اهمیتی برخوردار است که بی‌تردید مواجهه و حل آن‌ها از عهده‌ی سازمان‌ها و وزارتخانه‌ها به تنهایی خارج است و همچون دوران دفاع مقدس عزم و حرکت ملی و بسیج همه‌ی ظرفیت‌های کشور را می‌طلبد. همانند همان ایام، نیازمند آن است که اندیشه‌های خلاق و دست‌های توانمند فارغ از گرایش‌های سیاسی و عقیدتی به میان آیند و گره از کار بکشایند. اما این عرصه که نیازمند حضور نیروهای جوان، ماهر و آگاه است، متفاوت از گذشته است. صحنه‌ی بروز چالش‌هایی که نظام اسلامی با آن‌ها روبروست، عمدتاً صحنه‌ی پیچیده‌ی تصمیم‌سازی و سیاست‌گذاری‌های کلان کشور است و ماهیت معضلات به گونه‌ای است که تشخیص و حل آن‌ها نیازمند شناخت فرآیندهای حکمرانی است. البته شناخت فرایندهای حکومتی با خواندن کتاب، جزوه و یا گذراندن چند واحد درسی بدست نمی‌آید. بلکه این امر مستلزم کسب تجربه شخصی و فراگیری مهارت‌های عملی مورد نیاز در دانشگاه است (Jaffee, 2011:11). برای مثال سیاستمداران شاید دقیق نمی‌توانند بگویند چگونه در نهادها و سازمان‌های دولتی تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری می‌کنند، اما توانایی انجام آن را به دلیل تجربیات عملی دارند. در همین راستا آموزش عالی در تربیت و آموزش مهارت‌های عملی نقش مهمی دارد. صاحب‌نظران بر این باورند که اتلاف سرمایه انسانی در سازمان‌های دولتی به عنوان یک تهدید مطرح است و بزرگ‌ترین موارد اتلاف در شیوه به‌کارگیری آنان است (Beiykzad, 2013: 66). آگوست کنت (Auguste Comte) پدر علم جامعه‌شناسی می‌گوید: «پیشرفت و ترقی بشر به آموزش و پرورش صحیح بستگی تمام و کمال دارد، زیرا تعلیم و تربیتی صحیح است که حس تفاهم را بین افراد پرورش می‌دهد». وارد (Wared) جامعه‌شناس آمریکایی معتقد است: «تعلیم و تربیت در پیشرفت اجتماع اثر فراوان دارد، زیرا اگر انسان صحیح پرورش یابد، قادر به حل مشکلات موجود خود خواهد بود و مشکلاتی را که در راه پیشرفت و ترقی اقتصادی و اجتماعی است، از بین خواهد برد (Hawasi, 2016:4).

مهمترین وظیفه دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی در نظام اسلامی تعلیم و تربیت و تأمین نیروی انسانی متناسب با نظام جمهوری اسلامی است. تحقق این هدف منوط به تغییر در ساختار دانشگاه و آموزش عالی است. البته منظور این نیست که کاوش علمی به‌طریقی جدید ایجاد شود یا تجربه‌ها به‌صورت دیگر انجام شود و یا ظواهر اسلامی در آن رعایت شود؛ بلکه منظور حاکمیت بینش و منش اسلامی بر افراد آن دانشگاه است. در مجموع نحوه صحیح آموزش افراد نوعی سرمایه‌گذاری ملی است و هر کشوری که در این راه تلاش بیشتری نماید، بدون شک از رشد و توسعه‌ی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بیشتری در آینده برخوردار خواهد شد. در این میان دانشجویان دانشگاه امام صادق علیه‌السلام با همین رویکرد و به قصد مهارت‌آموزی در جهت شناسایی معضلات اجتماعی و چالش‌های پیش روی حکمرانی در نظام اسلامی تربیت می‌شوند و اهتمام دست‌اندرکاران این دانشگاه بر توانمندسازی نیروهای مؤمن و جوان این مجموعه دانشگاهی است تا در چشم‌انداز خود بتوانند با ورود به حوزه‌های تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری کلان کشور، گامی در راستای تقویت نظام اسلامی و ارتقای کیفیت حکمرانی در جمهوری اسلامی ایران بردارند. نیاز باور به جوانان پراستعداد ایرانی بنا شده، کارآفرینانی که جسورانه دست به خلق نوآوری و ارزش‌آفرینی می‌زنند تا گامی مؤثر در رفع نیازها و حل مشکلات اجتماعی و اقتصادی برداشته و به پیشرفت و آبادانی ایران زمین کمک کنند. اما همچنان به دلیل عدم شناخت کافی فرایندهای حکومتی و تجربیات و مهارت‌های عملی، بخشی از فارغ‌التحصیلان این دانشگاه در طی دوران آموزشی خود توانایی لازم را کسب نمی‌کنند.

در همین راستا مرکز نوآوری اجتماعی و کارآفرینی دانشگاه امام صادق علیه‌السلام به منظور حل این مشکلات، طرحی را با عنوان «دولت دانشجویی» تدارک دیده است. «دولت دانشجویی» مفهومی ابداعی است. در این مقاله دولت به معنا و مفهوم حوزه خط مشی‌گذاران و تصمیم‌سازان به‌کار برده می‌شود که با ترکیب دولت دانشجویی به نقش دانشجویان در مدیریت تصمیم‌سازی و خط مشی‌گذاری تأکید می‌شود، ضمن اینکه این مفهوم بر اساس مدل آموزشی (کار و تجربه) طراحی شده است که با استفاده از ظرفیت‌های نهاد دانشگاه و فارغ از دسته‌بندی‌های معمول سیاسی، شرکت‌کنندگان در این پروژه را توانمند می‌سازند. در دنیای رقابتی امروز، کیفیت برنامه‌ریزی آموزشی در رقابت جهانی است و از آنجایی که کیفیت و برتری رقابتی در هر جامعه‌ای ناشی از اندیشه و عمل مدیران، برنامه‌ریزان، سیاست‌گذاران، مهندسان و سایر اقدار و افراد تحصیل کرده آن جامعه است. لذا می‌توان ادعا نمود که کیفیت در آموزش این افراد می‌تواند زیربنایی‌ترین و مهم‌ترین عامل و رکن این پیشرفت و برتری رقابتی تلقی شود. بنابراین ضرورت دارد، دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی در تربیت این افراد بالاترین سطح استانداردها و کیفیت را به‌کار گیرند. از این رو در این مدل، کابینه‌ی شبیه به دولت مستقر، هیئتی مرکب از افراد در مقام وزیر، تیم‌های کارشناسی و مشاوران حرفه‌ای در زمینه‌ی فعالیت آن بخش یا وزارتخانه شکل می‌گیرد. وزرای چنین دولت شبیه‌سازی‌شده‌ای و تیم کارشناسان و مشاوران آنان، با آشنایی کامل از شرح وظایف حوزه‌ی مورد مطالعه و نظارت خود به‌صورت روزمره تصمیماتی که در آن وزارتخانه در دولت مستقر اتخاذ می‌شود را رصد می‌کنند، نسبت آن را با وعده‌های انتخاباتی جریان سیاسی پیروز می‌سنجند و نیز با توجه به منابع و مقدرات کشور تصمیمات جایگزین را در مقایسه با تصمیماتی که دولت مستقر گرفته است به افکار عمومی عرضه می‌کنند و با این شیوه موجب شفافیت ساختاری در نظام حکمرانی و ارتقای دانش سیاسی عمومی می‌شوند. این امر با تکیه بر فناوری‌های نوین، دانش مدیریتی جدید و تجربیات قبلی، آموزش‌های مدیریتی را به عنوان یک رکن اصلی و از طریق مجازی پیگیری می‌کند (Sugant, 2014:12). در ادامه به تشریح ساختار و اهداف آن در چارچوب روش اقدام پژوهی خواهیم پرداخت.

در حال حاضر، وابستگی کارکرد و فعالیت سازمان‌ها و نهادهای اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و آموزشی به یکدیگر، آنها را خواسته یا ناخواسته ناگزیر به برقراری ارتباطات با یکدیگر کرده که تأثیر قابل توجهی بر کارایی آنها دارد. برای مثال میان عملکرد نظام آموزشی و ارتقای کیفیت حکمرانی

ارتباط مستقیمی وجود دارد، دانشگاه می‌تواند با پرورش نیروی خبیره و توانمند، بر اساس نیازهای کشور همراه با تعقل و دوراندیشی، نقش مهمی در تربیت نیروی انسانی کارآمد و حل مشکلات حکمرانی داشته باشد. در این میان مطالعات متعددی در سطح بین‌المللی با هدف شبیه‌سازی و سناریوسازی در جهت بهبود فرایند کاری صورت گرفته است. شبیه‌سازی فرایند تکنیکی است که به سازمان‌ها کمک می‌کند تا نتایج عملکرد و فرآیند تصمیم‌گیری خود را پیش‌بینی، مقایسه و بهینه‌سازی کنند، بدون اینکه هزینه و ریسک تغییر فرآیندهای جاری و اجرایی جدید را متحمل شوند. استفاده از مدل‌های شبیه‌سازی به‌عنوان یک تکنیک پشتیبانی از تصمیمات مدیریت و کاهش ریسک فرآیند تصمیم‌گیری به‌وسیله ارزیابی و تحلیل استراتژی‌های مختلف طراحی و بهبود سیستم، همواره روند افزایشی داشته است. گستره کاربرد آن مباحث بازرگانی، اقتصاد، بازاریابی، تعلیم و تربیت، علوم فضایی و بسیاری علوم دیگر را دربرمی‌گیرد (Ferrin, 2002:43). هدف اصلی مدل‌های شبیه‌سازی فراهم آوردن بنیانی برای پیش‌بینی رفتار سیستم است. به‌طور کلی شبیه‌سازی زمانی مورد استفاده قرار می‌گیرد که به علت پیچیدگی سیستم مورد نظر، استفاده از روش‌های تحلیلی غیر عملی است. از این رو روش‌های مطالعه سیستم از طریق شبیه‌سازی مطرح می‌شود (Cannice, 2021:43). تنها منبع مزیت رقابتی پایدار در بلندمدت برای سازمان‌ها، یادگیری سریع‌تر نسبت به رقبا است. و چنانچه سازمان به این امر نائل شود، از سایر سازمان‌های رقیب اثربخش‌تر و کارا تر خواهد شد. یادگیری از دیدگاه سازمانی زمانی اتفاق می‌افتد که اطلاعات، جمع‌آوری و به‌منظور تولید و گسترش حقایق جدید، تجزیه و تحلیل شوند، دیدگاه جدیدی را خلق کرده و آن را از طریق ارتباط، تدریس و گفتگو و تعامل به تمام سطوح سازمانی منتقل کند و به‌عبارتی یادگیری سازمانی به چگونگی وقوع یادگیری یا عنصر دانش در یک سازمان می‌پردازد (Greenaway, 2019).

البته در سطح آموزشی و دانشگاهی پژوهش‌های شبیه‌سازی برای سازمان‌های مختلف کمتر دیده می‌شود. از این رو در اینجا به برخی از این مطالعات اشاره می‌شود.

نمونه‌ای از مدل دولت دانشجویی در مقیاسی بزرگ‌تر با عنوان (شبیه‌سازی دیپلماتیک سازمان ملل) 9 دوره است که در ایتالیا با عنوان "مدل رمی (Rome Model of United Nations) سازمان ملل" به جذب و مهارت‌افزایی دانشجویان می‌پردازد. در این مدل با انتخاب 2000 دانشجو از سراسر جهان و دعوت از مهمانان عالی‌مقام در رویکردی نوآورانه با درگیر نمودن جوانان با مسائل روز بین‌المللی به پرورش آنان اقدام می‌شود. نشست‌های این سازمان شبیه‌سازی شده بر روی اهداف توسعه پایدار سازمان ملل متمرکز است. در این حال شرکت‌کنندگان به عنوان عضوی از سازمان ملل و در قالب نماینده دولتی که از سوی آن خود را معرفی می‌کنند در کمیته‌هایی مشابه کمیته‌های سازمان ملل متحد به بحث و گفتگو می‌پردازند. این گفتگوها با هدف یافتن راه‌حل‌های متعارف و مؤثر پیرامون عناوین دستور کار تا تأیید و امضای نهایی قطعنامه‌ها صورت می‌گیرد. در این مدل در خلال کار و تجربه، شرکت‌کنندگان برای مهارت‌های گوناگونی توانمند می‌شوند. این مهارت‌ها عبارت‌اند از:

- توانایی در ارائه نطق‌ها و سخنرانی‌ها در مجامع عمومی
- تهیه پیش‌نویس اسناد بین‌المللی از قبیل بیانیه‌ها و قطعنامه‌ها
- تشکیل کارگروه‌هایی به منظور کار گروهی بر روی راه‌حل‌ها و تدوین قطعنامه‌ها
- رهبری و هدایت گروهی از ملت‌ها که دارای خواست‌ها و منافع مشترک هستند
- مهارت‌های پژوهشی
- کار در محیطی چند فرهنگی (International Festival, 2018)

اما در عرصه ملی، مدل شبیه‌سازی شده از یک سازمان یا کابینه دولت مستقر به لحاظ مفهومی برآمده از نظام‌های سیاسی غالباً دوقطبی است که قدرت اصلی در پارلمان و یا کابینه‌ی دولت میان دو حزب یا دو جریان اصلی فعال در عرصه سیاست دست‌به‌دست می‌شود، هرچند که گروه‌ها و احزاب سیاسی کوچک‌تری نیز وجود داشته باشند. در حزب یا جریان سیاسی که اکثریت را در انتخابات از دست داده به جریان منتقد سیاست‌ها و عملکرد دولت مستقر تبدیل می‌شود و یکایک اقدامات دولت یا حزب در قدرت را رصد، تحلیل و نقد می‌کند. این معنا که بازندگان هر انتخابات معمولاً به منتقدین قدرت حاکم در پارلمان، کابینه یا سایر نهادهای حکمرانی مبدل می‌شوند امری متداول است.

البته بر اساس گزارشی از (Modir Sho, 2018) دانشگاه امام صادق در سطح ملی طرحی را با عنوان مدیر شو برنامه‌ریزی کرد که شیوه‌های مختلف آموزشی را برای دانشجویان خود، مد نظر داشته است. اسناد و روش‌هایی که به جهت حداکثر نمودن کارآمدی خروجی‌های دانشگاه، تصویب شده و توسط اساتید دانشکده معارف اسلامی و مدیریت نیز ویرایش و به عنوان نقشه راه دانشکده مطرح شده است، بر این اساس سند چشم‌انداز خروجی دانشجویان مشخص می‌کند، اگر دانشجویان فارغ التحصیل دانشکده دارای خصوصیات یکی از این طیف‌ها باشند، (البته با در نظر گرفتن اولویت‌های ثانویه) مطلوب دانشکده حاصل شده است. خلاصه طیف مصوب به این صورت است:

سطح سوم: متفکران اسلام شناسی که در جهت دهی به علوم مدیریت، بر پایه اسلام موثر باشند و در این حوزه به عنوان مرجع علمی شناخته شوند.

سطح دوم: اساتید، مشاوران و متخصصانی که با اندوخته درخور از رشته تحصیلی خود و علوم انسانی اسلامی، گفتگوی این دو حوزه را تسهیل نمایند.

سطح اول: مدیران و رهبران تحول آفرین که با علم بر اندیشه‌های مدیریت اسلامی، بتوانند به گونه‌ای موثر، در پیاده شدن آموزه‌های اسلام در واقعیت موجود نقش ایفا کنند.

همچنین می‌توان به جلسات شبیه‌سازی سازمان ملل و نهادهای مرتبط با آن اشاره کرد که در جهت آشنایی دانشجویان به همراه روند تشکیل جلسات و افزایش مهارت در ارایه نظر و استدلال و مهارت‌های دانشجویان صورت گرفته است. این جلسات در ساختمان سازمان ملل متحد در تهران برگزار شد. هر چند این شبیه‌سازی تنها فرصت مناسبی برای دانشجویان حقوق و سیاست فراهم آورد تا بتوانند آنچه در کتابها آموخته‌اند در دنیای واقعی به کار گیرند (Representation of the United Nations in Tehran, 2018).

اساساً یکی از مشکلات عمده در آموزش، انتقال آموخته‌های افراد به محیط کار است. افراد مهارت‌ها و تکنیک‌های جدید را فرا می‌گیرند، اما در محیط کاری واقعی از آنها استفاده نمی‌کنند که این امر نشانگر این است که حاصل کار برنامه‌های آموزشی، دائمی و پایرجا نیست.

(Griffin and Moorhead, 2016). از این رو تغییرات مهم در این زمینه باید صورت بگیرد. از این رو مدل‌سازی و شبیه‌سازی به تقویت مهارت افراد کمک می‌کند. با هزینه کمتر و زمان کمتر افراد تجربیات بیشتری کسب می‌کنند.

با شروع کرونا و آموزش‌های آنلاین، مدارس دوره‌های مختلف شبیه‌سازی برای ارتقای کیفیت آموزش در مدارس تشکیل دادند. که ضمن یافتن چالش‌های موجود در کلاس‌های آنلاین تعاملات شبیه‌سازی شده میان معلم و دانش آموز به تقویت آموزش و بهبود آن در شرایط کرونا کمک فراوانی کرده است (California Department of Education, 2020).

اما آنچه در مدل مفهومی «دولت دانشجویی» در این مقاله تمایز ایجاد می‌کند، شیوه بیان نقاد است. در این مدل عیناً به‌مثابه کابینه‌ی دولت مستقر، هیئتی مرکب از افراد در مقام وزیر، تیم‌های کارشناسی و مشاوران حرفه‌ای در زمینه‌ی فعالیت آن بخش یا وزارتخانه بدون محدودیت در رشته دانشجویان شکل می‌گیرد. به این ترتیب وزرای چنین دولت شبیه‌سازی شده‌ای و تیم کارشناسان و مشاوران آنان، با آشنایی کامل از شرح وظایف حوزه‌ی مورد مطالعه و نظارت خود به‌صورت روزمره تصمیماتی که در آن وزارتخانه در دولت مستقر اتخاذ می‌شود را رصد می‌کنند، نسبت آن را با وعده‌های انتخاباتی جریان سیاسی پیروز می‌سنجند و نیز با توجه به منابع و مقدرات کشور، تصمیمات جایگزین را در مقایسه با تصمیماتی که دولت مستقر گرفته است به افکار عمومی عرضه می‌کنند و با این شیوه موجب شفافیت ساختاری در نظام حکمرانی و ارتقای دانش سیاسی عمومی می‌گردند. در این وضعیت مهم‌ترین کار ویژه این "دولت دانشجویی" برای مثال حزب یا جریان پیروز در انتخابات است که می‌داند به‌زودی در موعد بعدی انتخابات، به آراء عمومی نیازمند است، ناگزیر به پاسخگویی نسبت به انتقاداتی است که به‌واسطه‌ی انتشار گزارش‌های تحلیلی مطرح شده است. روشن است که پیش‌شرط توفیق این سازوکار که در نهایت به ارتقای کیفیت و بهبود مستمر حکمرانی منجر می‌شود، گردش آزاد اطلاعات و دسترسی به اسناد و مکاتباتی است که به‌استثنای موضوعات مرتبط با امنیت ملی، به‌طور مرتب و روزانه منتشر می‌شوند.

خط مشی‌گذاری و بازیگران آن

خط مشی‌گذاری فعالیتی گروهی است، از این رو همواره نیازمند دو یا چند بازیگر است. در قالب فعالیتی دسته جمعی و اجتماعی، در درون واحدهای اجتماعی خاصی نظیر قبیله، شهر، دولت ملی و کشور تجلی می‌یابد (Bashiriyeh, 2012). بازیگران خط مشی وظیفه تشخیص بیماری‌های جسم سیاست را دارند. فهم علل و پیامدهای آن بیماری‌ها، توصیه درمان و ارزشیابی اثر درمان است. دانش پژوه خط مشی مانند یک پزشک باید نوعی آموزش کاربردی - علمی ببیند تا بتواند آن را برای نوعی هدف ارزش محور متعالی تر به خدمت بگیرد (Kevin B, 2012). بازیگران عرصه سیاسی به دو دسته کلی خط مشی‌گذاران رسمی و خط مشی‌گذاران غیر رسمی یا غیرحکومتی تقسیم می‌شوند. خط مشی‌گذاران رسمی که برای وارد شدن به حوزه خط مشی‌گذاری از اختیارات قانونی برخوردارند شامل: قانون‌گذاران، مجریان، مدیران اجرایی و قاضیان (Taslimi, 2012:55).

خط مشی‌گذاران رسمی با سایر مشارکت کنندگان در فراگرد خط مشی‌گذاری، نظیر گروه‌های ذی‌نفع، احزاب سیاسی، سازمان‌های پژوهشی، رسانه‌های جمعی و شهروندان پیوند خورده‌اند. این مشارکت کنندگان را مشارکت کنندگان غیر حکومتی نامیده‌اند، به این دلیل که گرچه آنها مهم هستند، اما در موقعیت‌های متفاوتی بوده و معمولاً برای لازم الاجرا کردن تصمیمات سیاسی اختیار قانونی ندارند (Alvani, 2013). آنها اطلاعات فراهم می‌کنند، اعمال فشار می‌کنند و ترغیب می‌کنند اما تصمیم‌گیری نمی‌کنند. در واقع توان تصمیم‌گیری، امتیاز ویژه خط مشی‌گذاران رسمی است. اقدامات و فعالیت‌هایی که در ذیل سیاست‌ها صورت می‌گیرد، می‌تواند مشکل را حل یا بدتر کند. بنابراین لازم است نظام خط

مشی‌گذاری به صورت مستمر ارزیابی و اصلاح شود (Alvani, 2014) اگرچه فرایند خط مشی‌گذاری به مراحل تفصیلی بیشتری قابل تفکیک است و سه گام اصلی دارد (Mirzaie, 2016) همه تصمیمات از جمله سیاست‌گذاری یک فرایند است نه یک پروژه مقطعی به عبارت دیگر پس از ارزیابی نتایج، فرایند جدید آغاز می‌شود.

در مجموع در مدل «دولت دانشجویی» دانشجویان را می‌توان در گروه خط مشی‌گذاران غیر رسمی قرار داد که وظیفه خط مشی‌گذاری و کمک به اجرای آن را بر عهده بگیرند و در فراگرد خط مشی‌گذاری به صورت غیر رسمی مشارکت کنند.

دولت دانشجویی

دولت‌ها از جمله نهادهای تأثیرگذار در روند توسعه سیستم‌های اقتصادی و اجتماعی کشورها محسوب می‌شوند. این نهادها هم می‌توانند موتور محرک اقتصادی و اجتماعی باشند هم می‌توانند در جهت توسعه نیافتگی عمل کنند. از سویی دانشگاه نیز با رویکرد مهارت‌آموزی در جهت شناسایی معضلات اجتماعی و چالش‌های پیش روی حکمرانی در روند توسعه کشور نقش آفرینی می‌کند (Attarzadeh, 2004: 12).

علاوه بر این نهاد دانشگاه با توانمندسازی نیروهای جوان و با ورود آنان به حوزه‌های تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری کلان کشور، گامی در راستای تقویت نظام اسلامی و ارتقای کیفیت حکمرانی در جمهوری اسلامی ایران بردارند. هرچند فاصله زیادی میان آموزش‌های دانشگاهی و نیاز بازار تا کنون 1389 وجود دارد و یکی از مشکلات اساسی که منجر به افزایش مستمر نرخ بیکاری دانش‌آموختگان دانشگاهی می‌شود، عدم انطباق آموزش‌ها با نیازهای موجود در کشور است (Ministry of Science and Technology Research, 2017). بر همین اساس و برای ساماندهی نهاد دولت و دانشگاه پیمایش‌های متعددی صورت گرفته است (Mazini, 2017 and Meridian, 2016) که بر اهمیت موضوع می‌افزاید. برای مثال نتایج مطالعه‌ای تحت عنوان نقش آموزش‌های دانشگاهی بر ایجاد روحیه کار آفرینی نشان می‌دهد که چگونه دانشگاه نیازمند بستر سازی، شبکه سازی، ارتقاء فعالیت‌های دانشگاهی و تغییرات مدیریتی است (Malkpour Lepari, 2017: 139). از این رو هدف از این پژوهش، طرح «دولت دانشجویی» به عنوان شبیه‌سازی از دولت واقعی و موجود است. ضمن اینکه مهم‌ترین وظیفه «دولت دانشجویی» پیش‌بینی تأثیر موانع مختلف موجود در ناکامی‌ها و پیشرفت برنامه دولت در سطح دانشگاه است.

برای نشان دادن اهمیت شبیه‌سازی دولت در نهادی چون دانشگاه، می‌توان به یک مثال ساده از شبیه‌سازی مراجعه کرد. در گذشته، یکی از اصلی‌ترین چالش‌های آموزش خلبانان، هزینه بالای شکست آنها در دوره آزمایشی واقعی بوده است. هزینه‌هایی که نه تنها به از بین رفتن یک هواپیما، بلکه گاهی به مرگ شخص تحت آموزش ختم شده است. به همین دلیل در اواسط سده 20 میلادی و با گسترش فناوری اطلاعات، محیط‌های شبیه‌سازی شده پرواز ساخته شد تا آموزش عملی و امتحان نهایی خلبانان از واقعیت پرخطر به فضای شبیه‌سازی شده منتقل شود (Modir Sho, 2019). بر این اساس اگر آموزش‌ها و امتحانات عملی در دولت دانشجویی، از مورد مشابه خلبانی بیشتر نباشد، مسلماً کمتر نخواهد بود. به همین جهت، رو کردن به آموزش از طریق شبیه‌سازی در مدیریت کشور، بسیار لازم است.

در این پژوهش سعی شده با استفاده از روش اقدام پژوهی به بررسی چگونگی پرورش نیروی خیره و توانمند در نظام آموزش عالی و حداکثر نمودن کارآمدی خروجی‌های دانشگاه پرداخته شود. اقدام پژوهی به هر فعالیتی گفته می‌شود که منجر به تبدیل وضع موجود به وضع مطلوب شود (Rashidi Al Hashem, 2013) اقدام پژوهی یک نوع تحقیق خودتأملی جمعی است که با مشارکت دوره‌ای باعث ایجاد تغییر در محیط کاری می‌شود و با مشارکت افراد تصمیم‌گیری می‌شود. بر این اساس، کلیه افرادی که مسأله مورد تحقیق به طور مستقیم با زندگی آنها در ارتباط است، نباید صرفاً به عنوان موضوع تحقیق در نظر گرفته شوند، بلکه باید در کلیه مراحل تحقیق نقش فعال داشته باشند (Mamlok, 2017: 45). اقدام پژوهی در بررسی دولت دانشجویی می‌تواند باعث درک بهتر از شرایط موجود، بهبود وضعیت تدریس و کار در طی یک مرحله زمانی، بهتر کردن شرایط، افزایش دانش و دانش اجتماعی همکاری و مشارکت بین شرکت‌کنندگان و محققین، ارائه تئوری، درگیر بودن عمل‌کنندگان در فرایند تحقیق، شناسایی و واضح کردن مشکلات اساسی و تأکید بر ارزش‌ها و پیش فرض‌ها، کاهش فاصله آموزش و عمل، همزمانی تحقیق عمل، تبیین راه حل برای مشکلات خاص، ایجاد دانش کاربردی و بومی، خود شناسی، خلاقیت و توانائی ابراز خود، احساس تعهد در به کار گیری نتایج تحقیق، افزودن دانش عملی و توانمندسازی عمل‌کنندگان درباره پدیده‌هایی که با آن مواجهه شده‌اند، انعطاف پذیری فرایند تحقیق، افزایش اعتماد به نفس، کمک به ایجاد و پذیرش تغییر در جامعه باشد.

روش پژوهش

یکی از روش‌های مورد استفاده در پژوهش به ویژه در پژوهش‌های کیفی، اقدام پژوهی مشارکتی (Participatory Action research) است که شامل توصیف مسأله، جستجوی دانش، جمع آوری اطلاعات، تهیه و اجرای راهبرد برای تغییر وضعیت ارزشیابی نتایج و بررسی گام به گام موضوع مورد بررسی است (Qassimi, 2001 and Sarukhani, 2006) اقدام پژوهی جزء پارادایم‌های جدید یعنی تحقیق از طریق «همکاری و تشریح مساعی» است که بیش‌تر به «تحقیق با مردم» علاقه دارد تا «تحقیق برای مردم». اقدام پژوهی مبتنی بر تئوری تغییر

اجتماعی بوده و تقریباً در هر جایی که مردم با مشکل مواجه‌اند، همزمان نیز اقداماتی برای حل مشکل صورت می‌گیرد. در واقع یک مداخله در مقیاس کوچک و در شرایط جهان واقعی است (Streubert, 2016:112).

گام نخست این مقاله ایجاد محیط شبیه‌سازی شده است به دلیل آن که از انواع ابزارهایی که می‌تواند بر ارتقاء یادگیری و یاد سپاری و متعاقباً رشد کیفیت آموزشی تأثیر بسیاری داشته باشند، شبیه‌سازها هستند. شبیه‌سازی نسخه‌ای از بعضی وسایل حقیقی یا موقعیت‌های کاری است و تلاش دارد تا بعضی جنبه‌های رفتاری یک سیستم فیزیکی یا انتزاعی را به وسیله رفتار سیستم دیگری نمایش دهد. در شبیه‌سازی با استفاده از یک شبیه‌ساز در یک موقعیت ساختگی می‌توان آثار واقعی شرایط احتمالی را بازسازی کرد. در واقع محیط‌های شبیه‌ساز، زمینه‌هایی را برای یادگیرنده فراهم می‌آورند که بیشترین شباهت را به محیط واقعی دارند و در عین حال به اندازه رویارویی با محیط واقعی هزینه بر و دارای خطر نیستند. از این امر می‌توان به طور مؤثر در امر آموزش استفاده نمود. در شبیه‌سازی، مسأله‌ای فرضی که شبیه واقعیت‌های زندگی واقعی باشد، برای افراد مطرح می‌شود و سپس از آنها خواسته می‌شود که با به کار بردن قواعد آموزشی برای مسأله راه حل پیدا کنند. در مواردی که شبیه‌سازی به کار برده می‌شود، افراد غالباً راه حل‌های گوناگونی را مورد نظر قرار می‌دهند و با مقایسه نسبی آنها، راه حل خاصی را توصیه می‌کنند. در شبیه‌سازی سعی بر این است که حتی الامکان شرایط واقعی به گونه‌ای ترسیم شود که مفاهیم فراگرفته شده و راه حل‌های مشخص شده برای مسائل، قابلیت انتقال به زندگی واقعی را داشته باشد و به درک و اجرای وظایف مرتبط با محتوای شبیه‌سازی کمک کند.

در مجموع مدل دولت دانشجویی در چارچوب روش اقدام پژوهی و به صورت گام به گام اجرا می‌شود. این مدل به مثابه کابینه‌ی دولت مستقر، هیئتی مرکب از افراد در مقام وزیر، تیم‌های کارشناسی و مشاوران حرفه‌ای در زمینه‌ی فعالیت آن بخش یا وزارتخانه بدون محدودیت در رشته دانشجویان شکل می‌گیرد. به این ترتیب افراد ذینفع (دانشجویان) در حوزه عملیاتی (به این معنی که آنها اطلاعات بهتری درباره موقعیت خود دارند) ابتدا می‌کوشند که مشکلات و مسائل را مطرح کنند (شناسایی وضع موجود) سپس در طی جلسات متعدد در مورد مسئله مطرح شده فکر کنند (تفسیر و توضیح) و نهایتاً برای حل مسئله راهکار ارائه دهند (حل مشکلات) با این شیوه موجب شفافیت ساختاری در نظام حکمرانی و ارتقای دانش سیاسی عمومی می‌گردند.

اقدام پژوهی سه گام دارد:

گام اول: شناسایی وضع موجود- اولین مرحله در اقدام پژوهی تعیین مشکل اساسی است. معمولاً در اقدام پژوهی مسأله به صورت یک پرسش ارائه می‌شود که پاسخ آن اقدامات مناسبی است که باید انجام داد و این مرحله مهم‌ترین و اساسی‌ترین گام در اقدام پژوهی است

(Dengler, 2012:2). برای تعریف مشکل باید به این گونه سوالات، چگونه می‌توان این مشکل را بهبود بخشید؟ چقدر این مشکل مهم است؟ مشارکت افراد درگیر در تبیین ایده چقدر است؟ چه راهکاری برای حل این مشکل وجود دارد؟

گام دوم: تحلیل و بررسی داده‌ها- دومین مرحله در اقدام پژوهی برنامه ریزی است. پژوهشگران این مرحله را برای ایجاد راه حل انجام می‌دهند. اقدام زمانی صورت می‌گیرد که برنامه اجرا شود و امید به ارتقای موقعیت اجتماعی رخ دهد. این اقدام باید سنجیده و استراتژیک باشد. در این روش برای برنامه‌ریزی و توضیح داده‌ها از پرسشنامه، مشاهده، یادداشت‌ها، ضبط صوت و ویدئو استفاده می‌شود (Waddell, 2011:45) در زمان تفسیر و توضیح مشکلات باید به این سوالات پاسخ داده شود. آیا رفع مشکل از ما ساخته است؟ گام‌های حل مشکل چگونه خواهد بود؟ عوامل مقاومت در برابر تغییر کدامند؟ مدت زمان اجرای عملکرد چقدر است.

گام سوم: تفسیر داده‌ها- مرحله نهایی در اقدام پژوهی ارزشیابی است. در فرایند ارزیابی بهتر است از مشاوره دیگران استفاده شود هر چند محققین در هدایت فرایند ارزیابی مسئول هستند، فرایند ارزیابی در صورتی که با همکاری مشارکت کنندگان تحقیق و محقق آموزش دیده انجام شود، تأثیر بیشتری برای حل مشکل دارد (Streubert, 2011:41) در این مرحله تمامی روش‌هایی که برای جمع‌آوری داده‌ها استفاده شده کاربرد دارد.

یافته‌ها

بی‌شک یکی از ابزارهای مهم در ایجاد تحول و بقای سیستم‌های سیاسی و رسیدن و اهداف و رسالت‌های مورد نظر، برنامه‌ها و رویکردهای نوین آموزش است؛ در این میان، آنچه مقوله تحول را حیات می‌بخشد و بقای سیستم را تضمین می‌کند، عنصر انسان و توسعه منابع انسانی است. امروزه آموزش به عنوان یکی از روش‌های توسعه منابع انسانی سازمان‌ها مطرح می‌شود. هر سازمانی به افراد آموزش دیده و با تجربه نیاز دارد تا مأموریت خود را به انجام برساند. پرورش انسان‌های زبده و ماهر که از آن به عنوان توسعه منابع انسانی یاد می‌شود، ضرورت اجتناب‌ناپذیری است که سازمان‌ها برای بقا و پیشرفت در جهان پرتغییر و تحول‌آموزی سخت‌بدان نیازمندند؛ به همین دلیل آموزش به عنوان یکی از وظایف اصلی مدیریت منابع انسانی مطرح بوده و همواره در تدوین برنامه‌های توسعه یا تغییرات سازمانی به عنوان عامل مهم مورد توجه قرار می‌گیرد. در نتیجه مهم‌ترین دستاورد این مقاله تأکید بر توانمند ساختن نیروی انسانی، به عنوان مؤثرترین عنصر دخیل در تحقق تلاش‌ها، مهم‌ترین و پرسودترین رکن توسعه به‌شمار می‌رود. از این رو در ادامه نحوه شکل‌گیری دولت دانشجویی در قالب سه گام اصلی توضیح داده می‌شود.

گام اول: شناسایی وضع موجود

گام نخست، شناخت حوزه‌ی مأموریت و مطالعه است. حوزه مطالعاتی این پژوهش به منظور بهینه‌سازی عملکرد دانشگاهها، دانشجویان نیازمند کسب آموزش و مهارت‌های عملی هستند. در ابتدا صندوق نوآوری و کارآفرینی دانشگاه امام صادق با تشکیل بانک اطلاعات شناسایی توانایی‌های علمی کشور و نیز کاستی‌های طرح‌ها، ایده‌ها و دستاوردهای نوآورانه دانشجویان و دانش‌آموختگان، فارغ از اینکه در همکاری با این مرکز به ثمر می‌رسند یا در خارج از این مرکز پا گرفته‌اند؛ از طریق مسابقات و جشنواره‌ها برگزیده صورت می‌گیرد. پس از ارزیابی به سایر دانشگاهها، مراکز علمی، دستگاه‌های حاکمیتی و تصمیم‌ساز معرفی گردند تا مراحل تکوین و تجاری‌سازی آنها طی شود و یا به‌گونه‌ای از حمایت‌های صندوق نوآوری و کارآفرینی این مرکز بهره‌مند گردند که سرانجام به مرحله‌ی تولید ثروت وارد شوند. شیوه‌های گوناگونی اعم از فراخوان یا برگزاری مسابقات ایده‌پردازی، طرح‌ها و ایده‌هایی که قابلیت اجرا در مقیاس‌های وسیع را دارند، شناسایی و برحسب موضوع در بانکی از ایده‌ها طبقه‌بندی می‌شود. سپس با توجه به ویژگی‌های هر طرح به روش‌های گوناگون تبلیغاتی و اطلاع‌رسانی یا برگزاری نشست‌هایی با مراکز علمی و یا تصمیم‌گیرنده کشور می‌کوشد تا ایده‌ها و طرح‌های برگزیده را معرفی و به تعبیری برای آنها بازاریابی کند.

همچنین در این گام، علاوه بر شناسایی دانشجویان ضروری است که پرونده‌ای از اطلاعات پیشینی سازمان مورد مطالعه اعم از تاریخچه شکل‌گیری و فعالیت سازمان، اساسنامه، دلایل و چگونگی شکل‌گیری آن و نیز ادوار تحولات اساسی آن تهیه گردد. از اقدامات کلیدی در این گام، تدوین تاریخ شفاهی و معرفی سازمان تحت مطالعه است. این به معنای تنظیم مصاحبه‌هایی با مسئولان سابق سازمان مورد مطالعه در سطوح مختلف و گردآوری نکاتی از فراز و فرودها و گلوگاه‌های تصمیم‌گیری و تهیه شیوه‌نامه و آیین‌نامه‌های داخلی هر سازمان است که در مراحل بعد به تیم‌های تخصصی در بازطراحی یا سناریونویسی در خصوص تصمیمات و اقدامات اصلاحی پیشنهادی، یاری خواهد رساند.

از این رو در مرحله اول و به منظور پیاده‌سازی این طرح، موارد زیر باید تمهید و اجرا شود:

1) تماس با اساتید صاحب‌نظر در مراکز علمی و دانشکده‌های مرتبط به منظور گردآوری نظر خبرگان در راستای بهبود ساختار اجرایی طرح از طریق سامانه سجاد و با برگزاری نشست‌های حضوری و محدود (مدت‌زمان تقریبی این اقدام 2 هفته پیش‌بینی می‌شود)؛

2) پالایش و اصلاح طرح و ارائه نسخه نهایی به ریاست مرکز و معاونت پژوهشی به منظور اخذ تأییدیه اجرا؛

3) فراخوان عمومی به منظور دعوت از اساتید و دانشجویان علاقه‌مند به همکاری و مشارکت در طرح دولت دانشجویی (این اقدام با تهیه پوستر و بنر و نصب آن در فضاهای مناسب دانشگاه و دانشکده‌ها و نیز ارسال پیامک‌های گروهی به کلیه دانشجویان و اساتید تمهید و اجرا می‌شود) زمان تقریبی فراخوان لازم است با توجه به تقویم آموزشی و با اخذ مشورت از مدیران مربوطه تنظیم گردد؛

4) تعیین مسئول راهبری اجرایی طرح دولت دانشجویی؛

5) تجمیع اسامی و طبقه‌بندی علاقه‌مندان به مشارکت در طرح بر اساس تنوع حوزه‌ها و تعداد وزارتخانه و سازمان‌هایی که در نسخه نهایی طرح مورد تأیید معاونت پژوهشی قرار گرفته‌اند؛

لازم به ذکر است که دانشگاه امام صادق در طرح «مدیر شو» با همکاری اساتید دانشکده معارف اسلامی و مدیریت به تجمیع و طبقه‌بندی علاقه‌مندان به مشارکت در این برنامه اقدام نمود. البته با همکاری آموزش دانشکده‌ها این روند پیگیری شد. تعدادی از دانشجویان علاقه‌مند در این حوزه شروع به فعالیت کردند. برای نمونه می‌توان به دو اقدام مهم و کاربردی در این زمینه اشاره کرد؛ کاهش حفاری‌های بی‌رویه معابر شهری و تأمین بودجه برای طرح‌ها و نوآوری‌های اجتماعی. این اقدامات در گام دوم بیان می‌شود.

گام دوم: تحلیل و بررسی داده‌ها

شناخت ساختارها، گردش کارها، مدیران فعلی و مسائل جاری سازمان مورد مطالعه است. از خلال مصوبات مجلس و هیئت دولت و یا سایر سازمان‌های تصمیم‌ساز و تصمیم‌گیرنده‌ی مرتبط با آن سازمان، می‌توان به بخشی از اطلاعات مورد نیاز در این راستا دست یافت. از جمله‌ی دیگر منابع اطلاعاتی وضعیت جاری هر سازمان می‌توان به بیانیه‌ها، اطلاعیه‌ها، مطالب مندرج در سایت‌های رسمی و یا مصاحبه‌ها و بیانات مسئولان ذی‌ربط اشاره کرد. علاوه بر این‌ها، یکی از منابع شناخت و تفسیر اطلاعات در این مرحله، تدوین برنامه‌هایی به منظور بازدید از بخش‌های گوناگون سازمان مورد مطالعه و در صورت فراهم بودن شرایط، حضور اساتید و دانشجویان در جلسات تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری به عنوان ناظر و در نهایت آشنایی هرچه بهتر و عمیق‌تر با فرآیندهای جاری تصمیم‌سازی، تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری مسئولان سیاست‌گذار و مدیران اجرایی است. در این مرحله است که معنای تطبیق میان وعده‌ها و عملکرد مدیران و مسئولان سازمان‌ها شکل می‌گیرد و خروجی تطبیقی در این مرحله پس از اخذ مشاوره‌های تخصصی از کمیته‌های فنی حوزه‌ی مربوطه در قالب خلاصه گزارش‌های تحلیلی-انتقادی از طریق پایگاه اطلاع‌رسانی «پایش صادق» در معرض قضاوت و آگاهی عمومی قرار می‌گیرد و یا نسخه‌های تفصیلی این گزارش‌ها به سازمان‌های ذی‌ربط عرضه می‌گردد.

به صورت عینی در دانشگاه امام صادق با شیوه‌های مختلف آموزشی، اسناد و روش‌هایی به جهت حداکثر نمودن کارآمدی خروجی‌های دانشگاه، تصویب شد. در ابتدا و با شناخت افرادی خیره که توانایی مدیریتی بالایی داشتند، مسایل و موضوعات مهم که در دستگاه‌های اجرایی مطرح شده بود، مورد بازنگری و تحلیل قرار گرفت. دانشجویان توانمند برای حل مسایل و مشکلات کشور راه حل‌های خوبی را ارائه کردند. یکی از این موارد همانطور که ذکر شد کاهش حفاری‌های بی رویه معابر شهری و صرف هزینه‌های هنگفت در این رابطه بود. پیشنهاد دانشجویان راه‌اندازی سامانه مشخص در این زمینه بود. کارکرد اصلی این سامانه این بود که سازمان‌ها و شرکت‌های مانند آب، برق، گاز و... از حفاری معابر مختلف شهری در نقاط مشخص، مطلع شوند و در یک بازه زمانی مشخص مشکلاتی که در ناحیه حفاری شده دیده می‌شد، برطرف شود. این سامانه، به کاهش 70 درصدی حفاری‌های معابر شهری منجر شد که هم هزینه‌های بالایی را در بر می‌گرفت و هم مزاحمت‌های زیادی را برای شهروندان ایجاد می‌کرد.

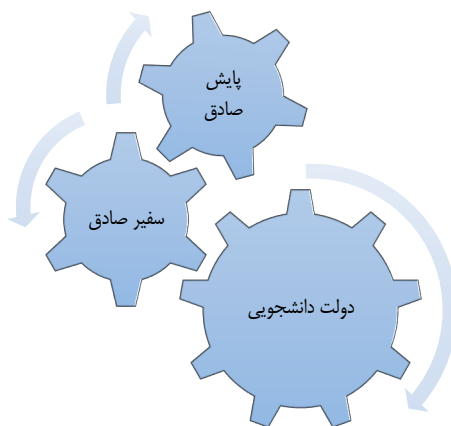
اقدام دیگر به چگونگی تامین بودجه برای طرح‌ها و نوآوری‌های اجتماعی مربوط می‌شود که به منظور فراهم کردن زمینه‌های لازم برای سرمایه‌گذاری و مشارکت در امر پژوهش و فناوری تأسیس شد. از آنجاییکه گرفتن بودجه جهت طرح‌ها و نوآوری‌های اجتماعی به سختی انجام می‌گرفت، پیشنهاد اصلی دانشجویان راه‌اندازی صندوقی در جهت تأمین هزینه جهت طرح‌ها و نوآوری‌های اجتماعی بود.

لازم به ذکر است که به منظور پیاده‌سازی این طرح در گام دوم، موارد زیر باید تمهید و اجرا شود:

1) برگزاری نشست افتتاحیه دولت دانشجویی به منظور معارفه و گروه‌بندی افراد در حوزه‌ی فعالیت مربوطه اعم از وزارتخانه یا سازمان مورد مطالعه. (همچنین در همین نشست ضروری است گروهی 5 یا 7 نفره به عنوان ستاد اجرایی و هماهنگ‌کننده برگزیده شوند که برگزاری جلسات بعدی، امور دبیرخانه دولت دانشجویی و نیز تنظیم برنامه‌های بازدید از مراکز تصمیم‌سازی و سیاست‌گذاری را برای اعضای هیئت دولت دانشجویی و اساتید همراه ایشان بر عهده بگیرند)؛

2) تهیه تقویم تشکیل جلسات دوره‌ای کارگروه‌های تخصصی و کمیته‌های مشترک و ابلاغ آن از سوی ستاد اجرایی به ریاست مسئول راهبری اجرایی طرح؛

3) برگزاری نخستین جلسه کارگروه‌های تخصصی و متعاقب آن جلسات کمیته‌های مشترک با دستور کار تدوین برنامه کاری، مأموریت‌ها و مسئولیت‌های فردی و گروهی، تعیین اولویت‌های کاری و دستور کار جلسات آتی؛

شکل 2- گام دوم: بررسی و تحلیل داده‌ها

گام سوم: تفسیر داده‌ها (سناریو نویسی)

در گام پایانی، هر تیم با اخذ مشاوره‌های تخصصی از کمیته‌های فنی مرکب از خبرگان اجرایی و اساتید دانشگاه، اقدام به سناریونویسی بر اساس مقدرات و محدودیت‌های حاکم بر نظام تصمیم‌گیری می‌نماید. در این مرحله اعضای کابینه‌ی دولت دانشجویی ضمن برگزاری نشست‌های

مشترک مشابه جلسات هیئت دولت علاوه بر آشنایی با شیوه‌های تصمیم‌سازی و لایحه نویسی، به بررسی و تصویب سناریوهایی می‌پردازند که در قالب یک بسته‌ی سیاستی تدوین شده است. حاصل فعالیت‌ها و تلاش‌های دولت دانشجویی در این مرحله که مشابه لوایح دولت، ترکیبی از سیاست‌های راهبردی، اهداف، اقدامات، شرح مسئولیت‌ها و منابع است را می‌توان در چارچوب طرح «سفیر صادق» به روش‌های گوناگونی به سازمان‌های مورد مطالعه عرضه نمود.

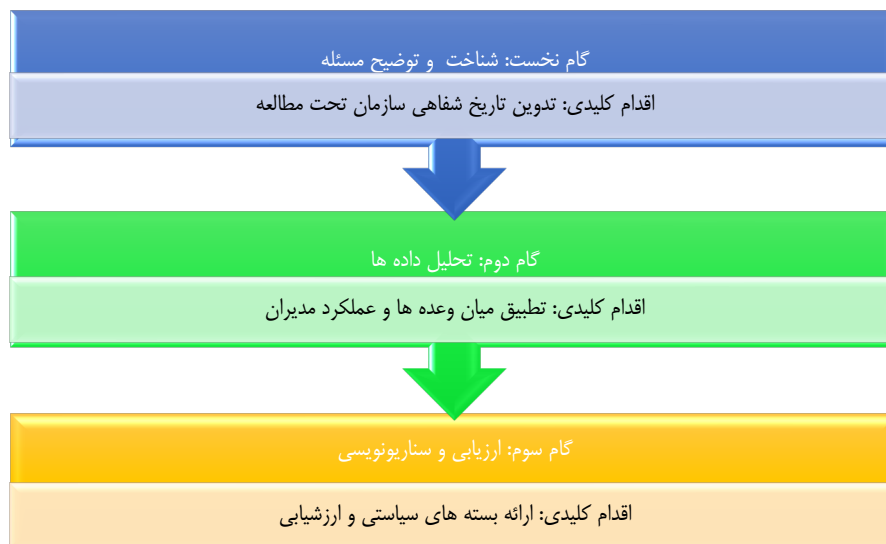
در طرح مدیر شو دانشگاه امام صادق به منظور پیاده‌سازی این طرح در مرحله نهایی، اقداماتی به صورت گام‌به‌گام تمهید و اجرا شد. این اقدامات عبارت‌اند از:

1) ارائه خلاصه گزارش‌های تحلیلی (موضوعی یا ادواری) و سناریوهای اجرایی جایگزین در قالب لوایح پیشنهادی پیرامون روندها و موضوعات مورد مطالعه کارگروه‌های تخصصی و کمیته‌های مشترک در نشست‌های هیئت دولت دانشجویی (دوره‌ای یا فصلی) با دعوت مسئول راهبری اجرایی طرح، ریاست مرکز، معاونت پژوهشی، اساتید و مقامات اجرایی مرتبط و مدعو؛

2) تصویب لوایح و گزارش‌های پیوست در هیئت دولت دانشجویی و ارجاع آن به سامانه (پایش صادق) به منظور انتشار عمومی و یا ارجاع به سامانه (سفیر صادق) به منظور اطلاع‌رسانی و ارائه به سازمان‌ها و وزارتخانه‌های علاقه‌مند با تشخیص ریاست مرکز و یا اعاده به کمیته مشترک یا کارگروه تخصصی مربوطه به منظور تکمیل لوایح و گزارش‌های پیوست و رفع نقایص؛

3) برنامه‌ریزی ستاد اجرایی به منظور انتقال قدرت به دولت دانشجویی بعدی، سه ماه پیش از پایان دوره مسئولیت دولت دانشجویی مستقر مطابق با گام‌های اجرایی برنامه مدیر شو؛

با این ترتیبات و مقدمات این طرح، پس از شکل‌گیری تیم‌های تخصصی در هر حوزه، سه گام کلی در بخش‌های مختلف دولت دانشجویی در طول دوران تصدی این مسئولیت در نظر گرفته شده است که طبعاً با انتقال تجارب انباشته‌شده در هر دوره‌ای به اعضای دولت دانشجویی در دوره‌ی بعدی دستاوردهای آن به صورت انباشتی می‌تواند گنجینه‌ی ارزشمندی از دانایی را به ادوار بعدی و نیز به ساختار حکمرانی کشور تقدیم نماید.

شکل ۲- مراحل اقدام پژوهی دولت دانشجویی

براساس آنچه از ساختار و کارکردهای «دولت دانشجویی» گفته شد، کارکردها و پیامدهای مدل مذکور در ادامه بیان می‌شود. در شکل زیر ساختار و بخش مهمی از کارکردهای دولت دانشجویی نشان داده شده است:

شکل 3- ساختار و کارکردهای دولت دانشجویی

بر پایه همین مدل مفهومی، در گام نخست برای تشکیل دولت دانشجویی، بر اساس شیوه‌نامه‌ای از اعضای مناسب برای پایش هر وزارتخانه یا سازمان انتخاب می‌شوند و هر یک مشابه ساختاری که به آن اشاره شد به همراه تیمی مرکب از کارشناسان و مشاوران متخصص، مسئولیت مطالعه و نظارت بر عملکرد یک دستگاه حکمرانی یا وزارتخانه را برای دوره‌ی مشخصی به عهده می‌گیرند.

در این ساختار سه ویژگی لحاظ شده است:

الف) دامنه‌ی دستگاه‌ها یا سازمان‌هایی که مورد نظارت و مطالعه قرار می‌گیرند گسترده‌تر از وزارتخانه‌ها است و می‌تواند دربرگیرنده‌ی همه‌ی نهادهای حکمرانی در قوای سه‌گانه و فراتر از آن تمامی سازمان‌ها و نهادهایی باشد که بارها رهبر معظم انقلاب، جوانان را به پایش و انتقاد از عملکرد آن‌ها ترغیب نموده‌اند (به‌عنوان مثال سازمان صداوسیما).

ب) از آنجا که در غیاب نظام حزبی ریشه‌دار این ساختار در محیطی دانشگاهی پی‌ریزی می‌شود روشن است که قصد و غرض اصلی در پایش عملکردها و انتشار گزارش‌های انتقادی و تحلیلی، تخریب نهادهای مستقر با هدف کسب قدرت سیاسی نیست و دولت دانشجویی نهادی است که به‌دور از سیاست‌زدگی، سیاست‌گذاری و کمک به حل معضلات پیش‌روی حکمرانی در کلیت نظام اسلامی را تجربه و تمرین می‌کند.

ج) از آنجا که در مسیر انجام مطالعات تخصصی در حوزه‌ی مأموریت هر یک از نهادهای حکمرانی همچنان که گفته شد اعضای کابینه‌ی دولت دانشجویی نیازمند اخذ مشاوره‌های فنی و تخصصی هستند به منظور ارتقاء مهارت‌های اعضای و نیز افزایش کیفیت تحلیل‌ها، هر تیم مطالعاتی از مشاوره‌های تخصصی کمیته‌ای مرکب از اساتید دانشگاه یا خبرگان اجرایی همان حوزه بهره خواهد گرفت.

بر این اساس مهم‌ترین یافته‌های مهم این مقاله این است که شکل‌گیری دولت دانشجویی منجر به ارتقای توانمندی‌های شغلی و حرفه‌ای دانشجویان و دانش‌آموختگان می‌شود و در نتیجه از طریق همکاری با دستگاه‌های اجرایی، تقویت بنیه انسانی و مادی دانشگاه‌ها بر محور جنبه‌های عملی، برگزاری دوره‌های شبیه‌سازی شده مدیریتی و اجرایی، آماده‌سازی در روند اجرایی و مدیریتی شکل می‌گیرد.

نتیجه گیری

تحقیق حاضر با هدف بررسی طرح «دولت دانشجویی» و نقش آموزش عالی در شناخت و حل مسایل و مشکلات جامعه انجام گردید. در مقاله حاضر تلاش شد ضمن ارائه تصویری آسیب شناسانه از نظام آموزش عالی و فضای کسب و کار، در قالب استخراج نقاط ضعف، قوت، تهدید و فرصت‌های موجود استراتژی و راهکارهای عملیاتی جهت بهبود شرایط و حرکت به طرف وضع مطلوب یک نقشه راه استخراج نماید.

در حال حاضر حجم انبوهی از فارغ التحصیلان که هماهنگ با نیاز بازار کار تربیت نشده‌اند، یکی از مهم‌ترین مشکلات نظام آموزش عالی، محسوب می‌شود. در این رابطه کشورهای توسعه یافته در دنیا بسته به شرایط خود رویکردهای مختلفی را در دستور کار قرار داده‌اند. یکی از اقداماتی که بسیاری از کشورها در این راستا انجام داده‌اند توسعه عملکرد آموزش عالی در حوزه کار آفرینی و پرورش خلاقیت و بویژه آموزش تجربیات و مهارت‌های عملی بوده است. بر این اساس و به منظور بهینه‌سازی عملکرد آموزش عالی در روند توسعه علمی/ فرهنگی و پرورش افرادی خلاق و ارزش آفرین مرکز نوآوری و کارآفرینی اجتماعی دانشگاه امام صادق علیه‌السلام، برای تحقق این هدف مهم یعنی حمایت از تلاش برای شناخت مشکلات و ارائه راهکارهای نوآورانه و کارآفرینانه برای حل مسائل، تلاش کرد که بهترین شرایط، امکانات و زمینه انتقال دانش جهانی را برای جوانان کشورمان در جهت صیانت از نخبگان و ایده‌های جوانان ایرانی فراهم سازد. از این رو و با برپایی طرح «دولت دانشجویی» و بر اساس مدل آموزشی (کار و تجربه) استفاده از ظرفیت‌های نهاد دانشگاه، فارغ از دسته‌بندی‌های معمول سیاسی، آموزش عالی را در حل مسائل کشور ترغیب و تشویق نماید.

در این مدل ابتدا کابینه‌ی شبیه به دولت مستقر، هیئتی مرکب از افراد در مقام وزیر، تیم‌های کارشناسی و مشاوران حرفه‌ای در زمینه‌ی فعالیت آن بخش یا وزارتخانه شکل می‌گیرد. به این ترتیب وزرای چنین دولت شبیه‌سازی‌شده‌ای و تیم کارشناسان و مشاوران آنان، با آشنایی کامل از شرح وظایف حوزه‌ی مورد مطالعه و نظارت خود به صورت روزمره تصمیماتی که در آن وزارتخانه در دولت مستقر اتخاذ می‌شود را رصد می‌کنند، نسبت آن را با وعده‌های انتخاباتی جریان سیاسی پیروز می‌سنجند و نیز با توجه به منابع و مقدرات کشور تصمیمات جایگزین را در مقایسه با تصمیماتی که دولت مستقر گرفته است به افکار عمومی عرضه می‌کنند و با این شیوه موجب شفافیت ساختاری در نظام حکمرانی و ارتقای دانش سیاسی عمومی می‌گردند. در اینجا با توجه به مطالب ارائه شده در مقاله به چند راه حل پیشنهادی در خصوص حل مشکلات بر سر راه نقش توسعه منابع انسانی در تولید علم پرداخته می‌شود:

- 1- ارتقای توانمندی‌های شغلی و حرفه‌ای دانشجویان و دانش‌آموختگان
- 2- ایجاد فضاهای آموزشی مناسب و تأمین امکانات لازم و کادر آموزشی جهت برگزاری دوره‌های آموزشی و استفاده از تکنولوژی‌های آموزشی برتر
- 3- توسعه آموزش‌های مهارتی متناسب با نیاز بازار کار از طریق همکاری با دستگاه‌های اجرای
- 4- تقویت بنیه انسانی و مادی دانشگاه‌ها بر محور جنبه‌های عملی
- 5- برگزاری دوره‌های شبیه سازی شده مدیریتی و اجرایی جهت آماده‌سازی در روند اجرایی و مدیریتی واقعی
- 6- درگیر شدن آموزش عالی به عنوان عامل مهم در توسعه پایدار در شناسایی و حل مسائل و مشکلات جامعه
- 7- توجه به بودجه تحقیق در زمینه ایجاد مهارت‌های تجربی و عملی و رشد آن به منزله کاهش بودجه آموزشی نیست. باید بودجه آموزشی نیروی انسانی تحقیق و توسعه کشور تقویت و افزایش یابد.

منابع

- Alvani, Mahdi; Sharifzadeh, Fattah (2013) Policy making process with revision, Tehran: Allameh Tabatabayi University, 4th edition (In Persian).
- Alvani, Mahdi (2013) Decision making and determination of government policy, Tehran: Samt (In Persian).
- Alvani, Mahdi, Pourezzat, Ali Asghar and Najabat, Aniseh (2014) The reasons for the ineffectiveness of Iran's policy in the field of poverty alleviation, Public Administration: 11-1(In Persian).
- Attarzadeh, Mojtabi (2004) University inefficiency in the process of scientific and cultural progress of the country, epistemological studies quarterly, Islamic Azad University, spring and summer numbers 25 and 26 (In Persian).
- Bashiriyeh, Hossein (2012) Teaching political knowledge: the foundations of theoretical and institutional political science, Tehran: Negah Moaser Institute, 3rd edition (In Persian).
- Beiykzad, Jafar and Ali Reza Seyed Mofid (2013) Investigating the factors affecting the implementation of strategic resource planning in Iran's National Oil Products Distribution Company, Scientific Quarterly Journal of Human Resource Management in the Oil Industry, Year 6, Number 23, 65-75(In Persian).
- California Department of Education (2020). Facts about English Learners in California - CalEd Facts. Available at: <https://www.cde.ca.gov/ds/sd/cb/cefelfacts.asp> (Retrieved June 17, 2021).
- Cannice, M. V., (2021), the right moves: creating experiential management learning with chess, the international journal of management education. 25-33.
- Dengler, Wilson (2012) Appreciation of a child Journety: Implementation of a cardiac action research project, Nursing Research and Practice.
- Ferrin, Mothler (2002) Six sigma and simulation, so what's the correlation? Proceeding of the Winter Simulation Conference, Manchester.
- Ghasemi, Pooya (2010) Research in practice, Tehran: Research Institute of Education (In Persian).
- Greenaway, R., (2019) .Experiential Learning Articles and Critiques of David Kolb's Theory, viewed 2 July. <http://www.reviewing.co.uk/research/experiential.learning.htm#26>.
- Hashempour, Vahid (2016) Action research method in the field of education, Marafet, No. 117(In Persian).
- Hawasi, Fereshte and others (2016) The role of universities and higher education centers in training human resources, the second national conference on new approaches in education, September (In Persian).
- J. Prager, E. Brown and A.Coden, (2020) Conference on Research and Development in Information Retrieval, pp. 2-7.
- Jaffee, D. (2011). Globalization and web-Based technology, Available at: <http://www.unf.edu/djaffee/virtualtran.htm>, [Access Date: 14/11/2015].
- www.internationalcareersfestival.org
- Kevin B., Smith and W. Larimer, Christopher (2012) An introduction to the theory of public policy (a theoretical confrontation between rationalists and meta-positivists), translated by Hasan Danaei Fard, Tehran: Saffar(In Persian).
- Malikpour Lepari, Kamran and Ali Delavar (2014) The role of university education on the creation of entrepreneurial spirit and ways to improve it, educational research, number 31, autumn and winter (In Persian).

- Mamlok, Naaman (2017) Action research to promote chemistry teachers' professional development – Cases and experiences from Israel and Germany. *International Journal of Mathematics and Science Education*.
- Mazini, Amir Hossein (2016) Pathology of attracting university graduates to the labor market (with an emphasis on the role of science and technology parks), *Iranian Higher Education Scientific Research Quarterly*, 9th year, 2nd issue, summer (In Persian).
- McNiff, Jane et al. (2012) *Action research (design, implementation, evaluation)*
- translated by Mohammad Reza Ahanchian, Tehran, Rushd (In Persian).
- Meyer, J (2006) *Action research, the research process in nursing*, oxford: Blackwell.
- Ministry of Science and Technology Research (2017) *skill-building courses in universities and higher education centers*, Research and Technology Vice-Chancellor (In Persian).
- Morehead, Gregory and Griffin, Rigi (2007) *Organizational Behavior*, translated by Seyyed Mahdi Alvani and Gholamreza Memarzadeh, Tehran: Marvarid, 11th edition (In Persian).
- Moridian Pir Dosti, Ali (2016) *Economic creativity in creative entrepreneurship (some countries of creative entrepreneurship)*, the first national conference of creative economy, Islamic Azad University, West Tehran branch (In Persian).
- Ortiz Aragon, Alfredo & Kent Glenzer (2017). *Undamming aid through action research: Seeking transformative reflective action*, Vol15, Issue 1, 2017, <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1476750317700253>
- Rashidi Al Hashim, Seyyed Ruknuddin (2013) *Action Research*, Hason, March and April Magazine, No. 29, pp. 95-110 (In Persian).
- Sarukhani, Bagher (2016) *Research Methodology in Social Sciences*, Tehran: Research Institute of Humanities and Cultural Studies (In Persian).
- Streubert, Carpenter (2011) *Qualitative research in nursing*, edit Philadelphia: Lippincott Williams.
- Sugant, Rana (2014) *A Framework for Measuring Service Quality of E-Learning Services*, Proceedings of the Third International Conference on Global Business, Economics, Finance and Social Sciences.
- Taslimi, Mohammad Saeed (2012) *Process analysis of policy making and decision-making*, Tehran: Samt (In Persian).
- Waddell, Steve (2011) *Global finance as an action research domain: Testing the boundaries*, *Action Research* 10(1):40-60.